

Openbare ruimte in de 1,5 meter samenleving

PCL blog

22 juni 2020

Mijn fietsenmaker zucht. Weer 'nee' verkocht aan iemand die een racefiets zocht. Niet aan te slepen, nieuw, tweedehands, duur, goedkoop, maakt niet uit. Als zoete broodjes gaan ze over de toonbank. Hetzelfde geldt voor skates, elektrische fietsen, stepjes, wandelschoenen, supboards, kano's en zelfs bootjes. Iedereen zoekt middelen om zich te verplaatsen in deze tijd waarin we veel aan huis gebonden zijn door Corona.

De gevolgen zijn ook heel duidelijk: dorpen die hun centra afsluiten voor racefietsers, hele regio's waar motoren niet meer welkom zijn, omwonenden die in opstand komen tegen te snel varende bootjes, sluisjes bomvol met stuntelende amateurschippers. Drukte kortom en concurrentie om de openbare ruimte.

Waar in het begin van de Coronatijd de steden een oase van rust leken, is sinds het versoepelen van de lockdown de beer los. Geen spatje groen, geen kaderand, geen pleintje of steegje blijft leeg bij het eerste streepje zon. Op kleedjes of op de zich sterk uitbreidende terrassen wordt het mooie weer uitbundig en veelvuldig gevierd. De gepaste afstand die aangehouden moet worden, zorgt ervoor dat de ruimtes al snel "vol" zijn. In de winkelstraten in de centra van steden en stadjes wordt de drukte gereguleerd met bloembakken, kleurtegels, looproutes, wandelrotondes en wachtstrepen voor de winkelingangen. Gemeenten "nudgen" zich een ongeluk om de stromen in goede banen te leiden. Maar vol blijft het.

Maar ook de groene (en blauwe) ruimtes buiten de stad ervaren een toenemende druk van groepen gebruikers. Door de beperkingen op binnensporten, lijkt ineens elk grasveld een openluchtsportschool. Op kleurige matjes, al dan niet met allerlei hulpstukken en bij voorkeur met harde muziek, wordt het gemis van de gym gecompenseerd. Alleen, daar liet die hondenbezitter nu net altijd zijn drie hondjes uit, wandelde oma graag met kleindochter en sjokten joggers vermoeid voorbij. Dat kan nu niet meer en zij wijken uit naar het fietspad. Daar is het echter ook razend druk met alle sportfietsers die op hun beurt maar net de skaters kunnen ontwijken. Praten we niet eens over alle fietsers die het openbaar vervoer mijden uit vrees voor besmetting of vanwege de mondkapjes. Wat dat betreft is het nog een geluk dat de meeste mensen nog thuiswerken en niet ook het woon-werkverkeer op gang komt.

En dan het water. De verkoop van bootjes heeft recordhoogtes bereikt en de verhuur van sloepjes boomt als nooit tevoren. Wie wil weten hoe dat gaat, moet op een mooie dag maar eens langs de Vecht fietsen of de Loosdrechtse Plassen bezoeken; het is een kermis van drijvend materiaal, vaak met een lekkere bastoon aan boord om ook de openbare gehoorruimte te kannibaliseren.

Corona leidt dus tot een druk op de leefomgeving. Ons mooie aangeharkte landje blijkt ineens te kraken in zijn voegen. Lang dachten we dat het zou gaan; fileetje hier, wachtrijtje daar, maar ach, allemaal te overzien. Maar nu barst de bom. Het doet een groot beroep op onze tolerantie, maar de irritatie groeit, de lontjes worden korter en de bereidheid zich te houden aan allerlei geboden kleiner.

Maarten Hajer, hoogleraar Urban Futures aan de Universiteit van Utrecht, merkte in het radioprogramma Bouwmeesters van BNR op dat we ons steeds weer laten verrassen; er zijn letterlijk geen buffers om crises op te vangen. Het is aanleiding verder na te denken over hoe we de openbare ruimte duurzaam vorm moeten geven en in moeten richten voor een langere periode in de anderhalve meter samenleving (en daarna). En wanneer we dat doen is het zaak de andere grote opgaven (energie, klimaat, stikstof) daarbij te betrekken. “Never waste a good crisis”, of in termen van transitiewetenschappers, gebruik de destabilisatie om te komen tot transformatieve innovaties. De Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur lijkt daar gevoelig voor en is aan de slag gegaan met de vraag “met welke investeringen of andere beleidsmaatregelen in de fysieke leefomgeving kan de overheid het economisch herstel op gang brengen en tegelijkertijd de transformatie naar een duurzame en vitale economie op de langere termijn structureel ondersteunen?”

Voor de Utrechtse situatie lijkt een krachtige impuls in het “Groen Groeit Mee”-beleid, voorheen vooral bekend als Ringpark Utrecht, op zijn plaats. De Coronacrisis wijst uit dat er behoefte bestaat aan een herwaardering van de mix van groen, wonen, werken, recreatie, landbouw en erfgoed. Volop aandacht dus voor de groene gordel rondom de steden en dorpen, met natuurlijke en ruime overgangen tussen stad en land, met ruimte voor recreatie, maar ook voor op de stad gerichte landbouw (van neighbor- naar agrihoods) en voor nieuwe verbindingen via onder meer ruime fiets- en wandelpaden. De Provinciale Omgevingsvisie, nog maar net uitgeschreven, lijkt alweer aan een tweede, geheel herziene versie toe.

Piet Renooy

PCL